

Gondolatok az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezletnek a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség tevékenységére gyakorolt hatásairól

MEZEI József¹

A hidegháborús évtizedekben a szemben álló felek komoly erőfeszítéseket tettek a másik gyengítésére, az egyértelmű katonai fölény megszerzésére, befolyási övezetük növelésére, illetve az ellenfelek ez irányú törekvéseinek akadályozására, amelyekben kiemelt szerep jutott a titkosszolgálatoknak. Ezzel párhuzamosan a két világháború pusztító következményeire is tekintettel az európai országok az újabb konfliktusok megelőzése érdekében biztonsági célú együttműködések kialakítására is törekedtek. Az egyik ilyen kezdeményezés az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet életre hívása volt 1973-ban. Magyarország, az akkori terminológia szerint Magyar Népköztársaság, a kezdetektől részt vett az EBEÉ munkájában. A zárónyilatkozatot maga Kádár János írta alá, aki beszédében pozitívan nyilatkozott az értekezlet eredményeiről és az aláírók közötti együttműködés jövőjéről. Ez, illetve hogy a nyilatkozatot a két hidegháborús tömb vezető hatalmai és az európai szocialista országok vezetői is aláírták, a nemzetközi kapcsolatok enyhülésének lehetőségét hordozta. Írásomban azt vizsgálom, hogy ez befolyásolta-e, és ha igen, akkor milyen módon és mennyire az akkori magyar állambiztonság, szorosabban véve a magyar kémelhárítás feladatellátását.

Kulcsszavak: állambiztonság, kémelhárítás, titkosszolgálat, Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet

Bevezetés

Az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet (EBEÉ) 1973. július 3-án kezdődött Helsinkiben, célja a megosztott Európa országai közötti kapcsolatok fejlesztése volt. Első szakasza július 7-ig tartott, amelyen 35 európai ország külügyminisztere, továbbá az Amerikai Egyesült Államok és Kanada képviselői ismertették kormányaik

¹ Egyetemi tanársegéd, Nemzeti Közszerológiai Egyetem Polgári Nemzetbiztonsági Tanszék, e-mail: mezei.jozsef@uni-nke.hu

véleményét az európai biztonságról és együttműködésről, majd elfogadták a helsinki konzultációra vonatkozó javaslatokat. Ezzel megkezdődött a „helsinki folyamat”.² A helsinki tárgyalások második szakasza 1973. szeptember 18-tól 1975. július 21-ig tartott, amelynek során elkészítették a záróokmányt,³ amelyet a kidolgozásában részt vevő államok vezetői 1975. augusztus 1-jén írtak alá.⁴ Az egyeztetések végén, Helsinkiben, 1975. augusztus 1-jén aláírt záróokmányban⁵ rögzítették az európai biztonság fenntartásához szükséges alapelveket, továbbá az aláírók közötti együttműködés kérdéseit többek között az emberi jogok, a gazdaság, a tudomány és a technika területein, amely elképzelések „iránytűként” szolgáltak a következő évtizedekben.⁶ Ezen közös munkáról utólag kiderült, hogy az „összeurópai együttműködés fő előmozdítója lett”.⁷

A záróokmányban rögzített alapelvek:

- szuverén egyenlőség, a szuverenitásban rejlő jogok tisztelete;
- erőszakkal való fenyegetéstől vagy erőszak alkalmazásától való tartózkodás;
- a határok sérthetetlensége;
- az államok területi integritása;
- a viták békés rendezése;
- a belügyekbe való be nem avatkozás;
- az emberi jogok és az alapvető szabadságok tiszteletben tartása (beleértve a gondolat, lelkiismeret, vallás vagy meggyőződés szabadságát);
- a népek egyenlő jogai és önrendelkezése;
- az államok közötti együttműködés és a nemzetközi jog szerinti kötelezettségek jóhiszemű teljesítése.⁸

A zárónyilatkozatot magyar részről Kádár János írta alá úgy, hogy a rendezvényen beszédet is mondott.⁹ A felszólalásában Kádár megköszönte a Szovjetunióknak és valamennyi európai országnak, továbbá az USA-nak és Kanadának, hogy a zárónyilatkozat megszületett. Kijelentette, hogy a magyar delegáció azért is vett részt folyamatosan a munkában, így a záróokmány elkészítésében is, mert a Magyar Népköztársaságnak (MNK) fontos volt a békés egymás mellett élés és a leszerelés. Üdvözölte a Szovjetunió és az USA közeledését. Úgy vélte, hogy „az európai biztonsági és együttműködési értekezlet eredményességétől, és a jelen értekezlet szellemében végzendő további munkától függ népeink, földrészünk, Európa, és nem túlzás, ha azt mondjuk, nem kis mértékben az emberiség jövője”.¹⁰

² *Stage I of the CSCE. Final Recommendations of the Helsinki Consultations Adopted* [é. n.].

³ *Stage II of Helsinki Negotiations Begins* [é. n.].

⁴ *Helsinki Final Act Signed by 35 Participating States* [é. n.].

⁵ *Conference on Security and Co-operation in Europe Final Act 1975*.

⁶ REMEK 2020: 39.

⁷ REMEK 2017: 144.

⁸ *Conference on Security and Co-operation in Europe Final Act 1975*.

⁹ KÁDÁR 1975: 107–114.

¹⁰ KÁDÁR 1975: 110.

Utalt arra, hogy a Varsói Szerződés Politikai Tanácskozó Testületének 1969-es budapesti megbeszélését követően elfogadott nyilatkozat már az európai biztonsági értekezlet összehívását javasolta.¹¹ Felhívta a figyelmet arra, hogy az MNK-ban mindenki nyitott kapukat talál, aki „becsületes szándékkal” érkezik az MNK-ba. Ezt mutatta szerinte a 8 millió beutazó és a 3 millió külföldre utazó magyar. Értékelése szerint „ez az értekezlet lezárja a múlt egy szakaszát, és egy új, jobb, békésebb világ korszakjelzőjeként kerülhet a történelembe”. Ígérte, hogy az MNK mindent megtesz, hogy az értekezlet céljai „valóra váljanak”.¹² Kijelentette, az „MNK kész ezeknek az elveknek következetes betartására”.¹³

Az 1969-es budapesti nyilatkozat, az EBEÉ munkájában való magyar részvétel, Kádár János nyilatkozata és a zárónyilatkozatban rögzített alapelvek alapján úgy tűnhetett, hogy ténylegesen pozitív irányba mozdulhatnak el az európai, benne az MNK és a nyugat-európai országok közötti kapcsolatok.

Ezt a lehetőséget tovább erősítette, hogy az EBEÉ záróokmányával kapcsolatban a Magyar Szocialista Munkáspárt Politikai Bizottsága (MSZMP PB) 1975. augusztus 12-i, valamint a Minisztertanács 1975. augusztus 14-i határozataiban rögzítette, hogy az MNK támogatta és a „nemzetközi érintkezésben kezdeményezően végrehajtja a záróokmányban foglaltakat”.

A Belügyminisztérium III/II. Kémelhárító Csoportfőnökségének feladatai az EBEÉ kapcsán

A BM III/II. Kémelhárító Csoportfőnökség levéltári iratainak tanulmányozása során az Állambiztonsági Történeti Levéltárban egy külön iratgyűjtőbe rendezve megtalálhatók az EBEÉ-vel összefüggésben megjelent nyilvános és saját készítésű dokumentumok. Ezek között van két feladatterv, amelyeket elemezve megállapítható, hogy az MSZMP az EBEÉ kapcsán kétutas megoldást választott. Egyrészt a nyilvános felületeken lépéseket tettek a kapcsolatok normalizálása irányába. Másrészt az állambiztonsági munkában – a korábbi elhárítási irányok megtartásával – hatékonyságnövelő eljárásokat vezettek be, félve attól, hogy az EBEÉ által

¹¹ 1966. július 5-én a Varsói Szerződés Politikai Tanácskozó Testülete (VSZ PTT) bukaresti ülésén nyilatkozatot fogadott el, amely az európai béke és biztonság erősítésére hívta fel a figyelmet. Érdekes, hogy a nyilatkozatban a biztonság fejlesztése kapcsán nemcsak a katonai területen megtenni ajánlott lépésekkel foglalkoztak, hanem a két tömb közötti gazdasági kapcsolatok fejlesztésének kérdéskörével mint a biztonság erősítésére közvetlenül ható tényezővel is. Ezt követően a VSZ PTT, fennállása alatt először, 1969. március 15. és 17. között Budapesten ülésezett. A végén elfogadott nyilatkozat az összeurópai értekezlet összehívása kapcsán nagyban hasonlít a bukarestire, azonban kevesebb negatív jelzőt tartalmazott a nyugati országokat érintően, illetve az értekezlet összehívása kapcsán sem tartalmazott előfeltételeket, így könnyebben elfogadhatóvá tette azt a nyugati országok körében. Az elfogadás után a magyar nagykövetek szinte minden európai országban átadták a nyilatkozatot az ottani külügyminisztériumban és ösztönözték az abban foglaltak támogatását. Összességében tehát a budapesti nyilatkozat ténylegesen fontos lépés volt az EBEÉ létrejöttéhez. KÖVÁRINÉ IGNÁTH 2010: 175–191.

¹² KÁDÁR 1975: 114.

¹³ KÁDÁR 1975: 112.

megindított változást az ellenséges országok fokozott hírszerzési tevékenységre használják ki.

3112/1976. számon minisztertanácsi határozat született az EBEÉ záróokmányában foglalt feladatok kapcsán. Erre hivatkozva 1976-ban a BM III/II. Kémelhárító Csoportfőnökség feladatba kapta, hogy vizsgálja meg:

- a magyar határátkelőhelyeken a biztonság szintjének fenntartása mellett a határrendészet és a vám eljárás fejlesztését a kulturáltabb, gyorsabb beléptetés érdekében;¹⁴
- mely államokkal lehetne idegenforgalmi és betegellátási egyezmények megkötését kezdeményezni;
- hogyan lehetne a kiutazást tovább egyszerűsíteni;¹⁵
- mely országok vonatkozásában lehetne eltörölni a vízumkényszert (a felmerült országok: Ausztria, Svédország, Svájc, Olaszország);
- mely ország esetében lehetne konzuli egyezményt, polgári, családjogi és bűnügyi jogsegélyegyezményt kötni (a felmerült országok: Görögország, USA, Svájc, Svédország, Hollandia, Franciaország, Németországi Szövetségi Köztársaság, Kanada, Olaszország, Törökország, Belgium);
- milyen lépéseket lehetne tenni a jogellenesen külföldön tartózkodó magyar állampolgárok útlevéllel történő ellátásához.¹⁶

Ezeket túl a külügyminiszter a belügyminiszterrel egyetértésben – a kölcsönösség biztosítása mellett – újrászabályozta a külföldi újságírók akkreditálásának és beutazásának körülményeit.¹⁷

Az állambiztonság számára előírták még, hogy a továbbiakban a család egyesítés, kivándorlás eseteiben jobban vegye figyelembe az érintett tőkés országgal összefüggő politikai és gazdasági érdekeket.¹⁸

Az EBEÉ záróokmányával összefüggésben a BM III. Főcsoportfőnökség 1975 végén készített egy feladattervet, amely a Belügyminisztérium EBEÉ-vel kapcsolatosan kiadott irányelvére¹⁹ épült. Ebben rögzítették, hogy a záróokmány célkitűzései ellenére az „imperialisták” továbbra is törekszenek céljaik elérésére, és az osztályharc folytatódik, amelynek növekedését sem zárták ki. Azzal számoltak, hogy a kialakult új helyzetet az „imperialisták” ellenséges tevékenységre

¹⁴ ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76, 45-148/1/76. Javaslat, 1.

¹⁵ ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76, 45-148/1/76. Javaslat, 2.

¹⁶ ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76, 45-148/1/76. Javaslat, 3.

¹⁷ ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76, 45-148/1/76. Javaslat, 5.

¹⁸ ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76, 45-148/1/76. Javaslat, 2.

¹⁹ ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76, 10-75-/7/1975. Feladatterv az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet záróokmányával kapcsolatban, melléklete

használják ki²⁰ azzal a céllal, hogy „politikai előnyhöz” és „katonai fölényhez” juszanak²¹.

A helyzet kapcsán az MSZMP Központi Bizottsága 1969. november 28-i határozatát tartották irányadónak, miszerint a Belügyminisztérium vezetése legyen különös tekintettel az imperializmus stratégiai célkitűzéseire, amely változó taktikával továbbra is a szocialista országok, a Magyar Népköztársaság államhatalmának gyengítésére, aláásására, megdöntésére irányul.²²

A helsinki záróokmányra mint a nemzetközi helyzet fontos tényezőjére tekintettek,²³ de az abban érintett, korábbi szemben álló feleket ugyanúgy ellenségként kezelték, és célként fogalmazódott meg, hogy a záróokmány hatására kiszélesedő lehetőségeket az ellenség ne használhassa pozíciók szerzésére, illetve ne növelhesse, fejleszthesse ellenséges tevékenységét.²⁴ Az enyhülési politika adta új lehetőségek ellenség általi kihasználásának felderítése mellett az operatív munka fejlesztését és a társadalmi kapcsolatok²⁵ kiszélesítését látták indokoltnak.²⁶ Az EBEÉ által előállt új helyzetben a kockázatok kapcsán kiemelt területként tekintettek az idegenforgalomra,²⁷ a katonai információk védelmére,²⁸ a társadalmi kapcsolatok fejlesztésére, kiemelve a társadalom tájékoztatását az ellenséges tevékenységről a sajtót és a televíziót is igénybe véve.²⁹

Az EBEÉ kapcsán már a következő év első félévére új feladatokat határoztak meg az állambiztonság, benne a kémelhárítás számára, amely a következőket tartalmazta:

- Erősíteni kellett a kémelhárítási munkát a nemzetközi kapitalista érintkezés felületén, a népgazdaság kiemelt objektumaiban, a hadiiparban, a tudományos kutatóintézetekben és a nemzetközi szervezetekben.

²⁰ ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76, 10-75-/7/1975. Feladatterv az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet záróokmányával kapcsolatban, 2.

²¹ ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76, 10-75-/7/1975. Feladatterv az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet záróokmányával kapcsolatban, 11.

²² ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76, 10-75-/7/1975. Feladatterv az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet záróokmányával kapcsolatban, 3.

²³ ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76, 10-75-/7/1975. Feladatterv az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet záróokmányával kapcsolatban, 4.

²⁴ ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76, 10-75-/7/1975. Feladatterv az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet záróokmányával kapcsolatban, 3.

²⁵ „Társadalmi kapcsolatnak nevezzük azt a szocializmushoz hű személyt, aki felkérésre vagy önként folyamatosan segíti, tájékoztatja az állambiztonsági szerveket.” GERGELY 1980: 183.

²⁶ ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76, 10-75-/7/1975. Feladatterv az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet záróokmányával kapcsolatban, 5.

²⁷ ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76, 10-75-/7/1975. Feladatterv az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet záróokmányával kapcsolatban, 6-7.

²⁸ ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76, 10-75-/7/1975. Feladatterv az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet záróokmányával kapcsolatban, 9.

²⁹ ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76, 10-75-/7/1975. Feladatterv az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet záróokmányával kapcsolatban, 9-10.

- Fokozni kellett a kémelhárítás hatáskörébe tartozó külképviseleteken a biztonsági intézkedéseket és erősíteni a technikai védelmet.³⁰
- Együttműködéseket kellett kidolgozni az érintett szervezetekkel az államtitok védelme és a nemzetközi népgazdasági célok teljesülése érdekében.
- A kapitalista országokba rendszeresen, hivatalos ügyben kiutazókat fel kellett készíteni, hogy a támadólagos célokat segítsék.
- Az MNK-ba akkreditált diplomáciai és egyéb külképviseleti szervek vonatkozásában azonosítani kellett az olyan változásokat, amelyek a záróokmány következtében történtek. Ennek érdekében:
 - a) A kapitalista külképviseletek vonalán erősíteni kellett a hálózati és szigorúan titkos (SZT) tiszti pozíciókat.³¹
 - b) A külképviseletet érintő elhárító munkában fokozottan törekedni kellett a konspirációs és biztonsági szabályok betartására.
 - c) Ezen követségek ellenséges propagandatevékenységét meg kellett akadályozni.³²
- A határon túli célobjektumok irányába fokozni kellett a tevékenységet az ellenség terveinek megismerése érdekében.³³
- A támadólagos elhárításban érintett szervezetek kötelmeit, az együttműködés rendjét ki kellett dolgozni.³⁴

A tapasztalatokat felhasználva 1977-re hatékonyabb elhárító rendszert kellett kialakítani a katonai objektumokat, a gazdasági szervezeteket és a kutatóintézeteket érintően, továbbá javaslatokat kidolgozni a tanintézetek és kulturális intézmények védelme hatékonyságának fokozására is.³⁵ A BM III/II. Csoportfőnökség 1976. évi összefoglaló jelentésében már rögzítették is, hogy az állambiztonság kidolgozta és megkezdte a helsinki záróokmány végrehajtásával kapcsolatos állambiztonsági feladatokat.³⁶ Azok kapcsán megfigyelhető, hogy egyértelműen elvált egymástól, illetve ellentétes tartalmú volt a nyilvános politika és a politikai hatalmat titkosan támogató állambiztonsági szerv munkája.

A csoportfőnökség munkája kapcsán fejlesztési igény fogalmazódott meg a hálózatnak mint a bonyolult operatív helyzet áttekintése egyik eszközének,³⁷ illetve

³⁰ ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76, 10-75-/7/1975. Feladatterv az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet záróokmányával kapcsolatban, 13.

³¹ ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76, 10-75-/7/1975. Feladatterv az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet záróokmányával kapcsolatban, 14.

³² ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76, 10-75-/7/1975. Feladatterv az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet záróokmányával kapcsolatban, 15.

³³ ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76, 10-75-/7/1975. Feladatterv az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet záróokmányával kapcsolatban, 15.

³⁴ ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76, 10-75-/7/1975. Feladatterv az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet záróokmányával kapcsolatban, 16.

³⁵ ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76, 10-75-/7/1975. Feladatterv az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet záróokmányával kapcsolatban, 22.

³⁶ ÁBTL 1. 11. 1. 6. doboz 14. tétel. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1976. évi munkájáról, 24.

³⁷ ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76, 10-75-/7/1975. Feladatterv az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet záróokmányával kapcsolatban, 23.

az előzetes ellenőrzések és a bizalmas nyomozások végrehajtása eredményességének tekintetében is. Ebben a hangsúly a belső és külső ellenség közötti kapcsolat feltárására és a közös tevékenységük akadályozásának területeire került.

A hálózatot vizsgálva az látható, hogy 1975-ben, vagyis a zárónyilatkozat aláírásának évében 1344 volt a hálózat tagjainak összlétszáma.³⁸ Innen a létszám 1976-ra 1441-re, 1977-re 1586-ra, 1978-ra 1631-re, majd 1979-re 1638-ra nőtt.³⁹ Az első négy évben tehát a hálózat létszáma szinte lineárisan, közel 300 fővel nőtt. Ez alapján kijelenthető, hogy a hálózati munkában tapasztalható változás összhangot mutat a BM III/II. Csoportfőnökségnek az EBEE után elfogadott szakmai feladattervben foglaltakkal, illetve az annak alapját képező belügyminisztériumi irányelvvel is. Úgy tűnik, hogy a kémelhárítás az EBEE-t követő 5 évben tehát intenzíven fokozta információgyűjtő tevékenységét.

Az előzetes ellenőrzések és bizalmas nyomozások terén megállapítható, hogy 1975-öt követően a kémelhárítás számára a fő irányokat a kapitalista országokon belül az Amerikai Egyesült Államok, Nagy-Britannia, Franciaország, a Német Szövetségi Köztársaság és Ausztria jelentette. Ezen körből az 1975-öt követő években egyedül az amerikai ügyekben ellenőrzött személyek létszáma mutatott emelkedő tendenciát. A nyugatnémet és a francia érdekeltségű ügyek létszámadataiban 1979-ig egy kvázi állandóság, majd csökkenés, míg az angol és az osztrák esetében 1975-től csökkenő tendencia figyelhető meg. Az is egyértelmű, hogy

³⁸ ÁBTL-I.-1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz, 40-15-9/76. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában 1974. év XII. hó 31. napjától 1975. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról.

³⁹ Az adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában bekövetkezett változásokat rögzítő éves jelentések az 1975–1985 közötti időszakban: ÁBTL-I.-1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz, 40-15-9/76. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában 1974. év XII. hó 31. napjától 1975. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról; ÁBTL-I.-1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz, 40-15/31/77. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában 1975. év XII. hó 31. napjától 1976. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról; ÁBTL-I.-1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz, 40-15-12-/1978, 64-224/22/77. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában 1976. év XII. hó 31. napjától 1977. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról; ÁBTL-I.-1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz, 40-15-6/79. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában 1977. év XII. hó 31. napjától 1978. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról; ÁBTL-I.-1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz, 40-15-8/1980. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában 1978. év XII. hó 31. napjától 1979. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról; ÁBTL-I.-1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz, 40-15-1442/80. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában 1979. év XII. hó 31. napjától 1980. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról; ÁBTL-I.-1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz, 40-15-1445/81, 64-118/81. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában 1980. év XII. hó 31. napjától 1981. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról; ÁBTL-I.-1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz, 40-15-14/82. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában 1981. év XII. hó 31. napjától 1982. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról; ÁBTL-I.-1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz, 40-15-2/1984. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában 1982. év XII. hó 31. napjától 1983. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról; ÁBTL-I.-1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz, 40-15-5/1985. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában 1983. év XII. hó 31. napjától 1984. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról; ÁBTL-I.-1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz, 40-15-8/86. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában 1984. év XII. hó 31. napjától 1985. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról.

az EBEÉ után az ellenőrzött személyek összlétszámában már a kezdetektől lassú visszaesés látszik.⁴⁰

Az EBEÉ-vel összefüggő magyar álláspont kettőssége a külpolitika mellett a belpolitika területén is megmutatkozott. A záróokmány 10 éves évfordulóján, 1985-ben Budapest adott otthont az Európai Kulturális Fórumnak, amely a helsinki záróokmányban foglalt humanitárius és kulturális együttműködések területét értékelte. Amellett, hogy a fórumot megelőzően jelentős előkészületek, a szocialista országok között részletekbe menő egyeztetések folytak,⁴¹ a magyar hatóságok ugyanezen időpontban viszont nem engedélyezték a magyar ellenzék azon rendezvényét megtartani, amely a hazai jogsértésekkel foglalkozott volna.⁴²

A politika nyilvános megnyilatkozása és a kémelhárítás tevékenysége közötti ellentétet erősíthette, hogy a kémelhárítás a zárónyilatkozat aláírását követően érzékelt olyan változásokat, amelyek szerintük a helsinki folyamathoz voltak köthetők. Így például a nyugati hírszerző szervek hírigényében azonosították a helsinki záróokmány megsértésére vonatkozó területeket,⁴³ illetve a szocialista országok tevékenységében található, a záróokmány elveivel kapcsolatos állításokkal és szándékokkal való ellentmondásokat, különösen a személyes kapcsolatok fejlesztése,

⁴⁰ Az adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség által folytatott személyellenőrzések számában bekövetkezett változásokat rögzítő éves jelentések az 1975–1985 közötti időszakban: ÁBTL-I.-1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz, 40-15-9/76. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és »F« dosszié alapján ellenőrzött személyek számában 1974. év XII. hó 31. napjától 1975. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról; ÁBTL-I.-1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és »F« dosszié alapján ellenőrzött személyek számában 1975. év XII. hó 31. napjától 1976. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról; ÁBTL-I.-1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz, 40-15-12/1978. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és »F« dosszié alapján ellenőrzött személyek számában 1976. év XII. hó 31. napjától 1977. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról; ÁBTL-I.-1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz, 40-15-6/1979. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és »F« dosszié alapján ellenőrzött személyek számában 1977. év XII. hó 31. napjától 1978. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról; ÁBTL-I.-1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz, 40-15-8/1980. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és »F« dosszié alapján ellenőrzött személyek számában 1978. év XII. hó 31. napjától 1979. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról; ÁBTL-I.-1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz, 40-15-1442/1980. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és »F« dosszié alapján ellenőrzött személyek számában 1979. év XII. hó 31. napjától 1980. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról; ÁBTL-I.-1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz, 40-15-1445/1981. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és »F« dosszié alapján ellenőrzött személyek számában 1980. év XII. hó 31. napjától 1981. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról. ÁBTL-I.-1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz, 40-15-14/1983. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és »F« dosszié alapján ellenőrzött személyek számában 1981. év XII. hó 31. napjától 1982. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról; ÁBTL-I.-1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz, 40-15-2/1984. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és »F« dosszié alapján ellenőrzött személyek számában 1982. év XII. hó 31. napjától 1983. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról; ÁBTL-I.-1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz, 40-15-5/1985. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és »F« dosszié alapján ellenőrzött személyek számában 1983. év XII. hó 31. napjától 1984. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról; ÁBTL-I.-1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz, 40-15-8/86. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és »F« dosszié alapján ellenőrzött személyek számában 1984. év XII. hó 31. napjától 1985. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról.

⁴¹ MÜLLER 2005.

⁴² *Nem várt hatás: 45 éves a Helsinki Záróokmány* [é. n.].

⁴³ ÁBTL 1. 11. 1. 6. doboz 13. tétel. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1975. évi munkájáról, 5.

az információcsere és a fegyverzetcsökkentés kérdéseiben.⁴⁴ Ez utóbbi esetében például olyan információk beszerzésére törekedtek, amelyek alátámasztották volna az egyoldalú katonai fölényt.⁴⁵

Úgy értékelték, hogy a nyugati hírszerző szolgálatok a helsinki zárónyilatkozatban foglaltak végrehajtásának felügyeletére tettek kísérletet, amelynek kapcsán a belügyekbe is be akartak avatkozni,⁴⁶ illetve ilyen jellegű információgyűjtéseik során ezt a „»természetes és jogszerű«” álláspontot tapasztalták részükről.⁴⁷

A helsinki záróokmány aláírását követően a magyar kémelhárítás azt is jelentette, hogy változásokat tapasztaltak például a katonai attasék működésében. A beszerzett információk szerint a külföldi katonai attasék fokozták tevékenységüket, a katonai terület utáni érdeklődésüket a helsinki megállapodással és az enyhüléssel indokolták.⁴⁸ 1975-ben az USA hírszerzési központjából 3 alkalommal érkezett látogató az MNK-ba. Az Észak-atlanti Szerződés Szervezete (North Atlantic Treaty Organization – NATO) országainak diplomatái közül az USA-beli, brit, francia attasék pedig azzal a kéréssel fordultak a magyar hivatalos szervekhez, hogy meglátogathassák a katonai objektumokat, megnézhessék a gyakorlatokat és személyes kapcsolatokat alakíthassanak ki a magasabb katonai egységek vezetőivel. Emellett gyakorlattá vált, hogy magas beosztású katonai parancsnokokat hívtak meg rendezvényeikre, lakásaikra. Előfordult, hogy a Magyar Néphadsereg Vezérkarának Külügyi Osztyán tiltakoztak, mert nem kapták meg a szerintük szükséges támogatást.⁴⁹

A negatív tapasztalatok/vélemények a helsinki folyamat kapcsán nagyon gyorsan megjelentek a Belügyminisztérium propagandatevékenységében is. Az 1977–1980 közötti időszakra vonatkozó belső szabályzó témakörei között szerepelt például, hogy „[m]utassa be, hogyan sértik meg az említett körök az európai biztonsági értekezlet záróokmányában foglaltakat”.⁵⁰

Befejezés

1975-öt követően a hidegháború egy enyhülési szakaszát figyelhettük meg, amelynek háttérében – az állambiztonság értékelése szerint is – a Szovjetunió és az USA viszonyának javulása állt.⁵¹ Az USA és a Szovjetunió közötti enyhülés kapcsán egy érdekes momentum, hogy 1975. július 17-én összekapcsolódott a Szojuz-19 és

⁴⁴ ÁBTL 1. 11. 1. 6. doboz 15. tétel. Jelentés az Állambiztonsági szervek 1976. évi munkájáról, 5.

⁴⁵ ÁBTL 1. 11. 1. 6. doboz 14. tétel. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1976. évi munkájáról, 5.

⁴⁶ ÁBTL 1. 11. 1. 6. doboz 14. tétel. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1976. évi munkájáról, 2.

⁴⁷ ÁBTL 1. 11. 1. 6. doboz 14. tétel. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1976. évi munkájáról, 8.

⁴⁸ ÁBTL 1. 11. 1. 6. doboz 13. tétel. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1975. évi munkájáról, 7.

⁴⁹ ÁBTL 1. 11. 1. 6. doboz 13. tétel. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1975. évi munkájáról, 8.

⁵⁰ ÁBTL-4.2-10-24/1/1977. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszter-helyettesének 1/1977. számú Parancsa a Belügyminisztérium külső – a lakosság körében végzendő – propagandamunkájának 1977–1980. évekre szóló irányelveiről, 12.

⁵¹ ÁBTL 1. 11. 1. 6. doboz 13. tétel. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1975. évi munkájáról, 2.

az Apollo-18⁵² űrhajó, és több órán keresztül együtt repültek.⁵³ Ennél lényegesebb esemény volt, hogy 1979. június 15-én, Bécsben Jimmy Carter és Leonid Brezsnyev a SALT I. (Strategic Arms Limitation Talks) folytatásaként aláírta a SALT II. szerződést a hadászati fegyverek korlátozásáról. A kezdeményezés jelentős és előremutató volt, azonban mivel a szovjet csapatok december 26-án bevonultak Afganisztánba, soha nem lépett életbe,⁵⁴ helyette elkezdődött a második vagy kis hidegháborúnak nevezett időszak.

A záróokmányban rögzített alapelvek és a felvetett együttműködések hatására – figyelembe véve azt, hogy a záróokmányt aláírták azok az államok, amelyek a magyar állambiztonsági szervek számára a hírszerzés és a kémelhárítás szempontjából relevánsak voltak⁵⁵ – változhatott volna ezen országok titkosszolgálati tevékenysége, köztük a magyar állambiztonsági szerv feladatellátása is.

A helsinki folyamatot a szocialista országok politikai vezetése azonban sehol nem tekintette a rendszer demokratizálásához vezető útnak, hanem a tőkés országok, élükön az Egyesült Államok, aknamunkájának minősítette. Ettől a felfogástól némileg eltérés csak hazánkban volt tapasztalható, aminek jele az Államtudományi Kutatások Központjának megalakulása – Verebélyi Imrével és Kilényi Gézával, vagy a *Társadalmi Szemle* szerkesztőségének kezdeményezése a jogállami intézmények befogadására Schmidt Péter irányításával. Ezek a kísérletek azonban nálunk sem eredményeztek lényegi változásokat a pártállami politikában.

A magyar diplomácia ott volt az EBEÉ születésének előkészítésénél, ösztönözte és tevékenyen fel is lépett az EBEÉ érdekében, ennek ellenére, amikor az megvalósult, az ország fokozta a titkosszolgálati tevékenységet azon entitásokkal szemben, amelyekkel a kapcsolatát a záróokmány alapján normalizálni szerette volna. A kettősség mögött rejlő okok között megtalálható volt az, hogy a magyar politikai vezetésnek is szüksége volt arra, kiemelten a gazdasági problémái miatt, hogy javítsa a viszonyát a nyugat-európai országokkal és az USA-val. Mindazonáltal a szocialista berendezkedésre épülő hatalmát is féltette, amelynek gyengítésére az EBEÉ keretében lerakott alapok további lehetőséget teremtettek.

Minthogy Helsinki tartalmi fordulatot nem hozott a világ megosztottságában, ezzel összhangban a Csoportfőnökség is megmaradt a pártállami diktatúra elkötelezett kiszolgálójának.

⁵² *Apollo* [é. n.].

⁵³ *History. The Flight of Apollo-Soyuz* [é. n.].

⁵⁴ KÖVÁRI 2019: 105.

⁵⁵ Az aláírók között szerepelt az Amerikai Egyesült Államok, a Német Szövetségi Köztársaság, Nagy-Britannia, Franciaország, Ausztria és a Szovjetunió is.

Felhasznált irodalom

- Apollo* [é. n.]. Online: www.britannica.com/science/Apollo-space-program
- Conference on Security and Co-operation in Europe Final Act* (1975). Online: www.osce.org/files/f/documents/5/c/39501.pdf
- GERGELY Attila (1980): *Állambiztonsági értelmező kézikönyvtár*. Budapest: BM.
- Helsinki Final Act Signed by 35 Participating States* [é. n.]. Online: www.osce.org/mc/58376
- History. The Flight of Apollo-Soyuz* [é. n.]. Online: <https://history.nasa.gov/apollo/apsoyh1st.html>
- KÁDÁR János (1975): *Az Európai és Biztonsági Együttműködés Értekezlet Záróokmánya*. Budapest: Kossuth.
- KÖVÁRI László (2019): Az amerikai–orosz fegyverzetkorlátozási, illetve -csökkentési megállapodások helyzete és perspektívája. *Honvédségi Szemle*, 147(5), 102–13.
- KÖVÁRINÉ IGNÁTH Éva (2010): Az 1969-es budapesti nyilatkozat helye az enyhülés időszakában. *Külgügyi Szemle*, (2), 175–191.
- MÜLLER Rolf (2005): *Európai Kulturális Fórum és ellenfórum, Budapest, 1985*. Budapest: Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára.
- Nem várt hatás: 45 éves a Helsinki Záróokmány* [é. n.]. Online: www.osaarchivum.org/node/1525
- REMEK Éva (2017): Az EBESZ II. Története, helye, szerepe és jellemzői a nemzetközi szervezetek rendszerében. *Hadtudományi Szemle*, 10(2), 143–162.
- REMEK Éva (2020): *Az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet: párbeszéd Vancouver-től Vlagyivosztokig*. Budapest: Zrínyi. Online: URI: <http://hdl.handle.net/20.500.12944/16174>
- Stage I of the CSCE. Final Recommendations of the Helsinki Consultations Adopted* [é. n.]. Online: www.osce.org/event/mc_1973
- Stage II of Helsinki Negotiations Begins* [é. n.]. Online: www.osce.org/mc/58470

Levéltári források

- ÁBTL–4.2–10–24/1/1977. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszter-helyettesének 1/1977. számú Parancsa a Belügyminisztérium külső – a lakosság körében végzendő – propaganda-munkájának 1977–1980. évekre szóló irányelveiről. Belügyminiszter-helyettes, 1977. március 28. Online: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10_24_1_1977.pdf.
- ÁBTL–I.–1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz, 40-15-9/76, Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és »F« dosszié alapján ellenőrzött személyek számában 1974. év XII. hó 31. napjától 1975. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról. BM III/II. Csoportfőnökség, 1975. december 31.
- ÁBTL–I.–1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz, 40-15-2/1984, Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában 1982. év XII. hó 31. napjától 1983 év XII. hó 31. napjáig történt változásokról. BM III/II. Csoportfőnökség, 1984. január 2.
- ÁBTL–I.–1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz, 40-15-2/1984., Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és »F« dosszié alapján ellenőrzött személyek számában 1982. év XII. hó 31. napjától 1983. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról. BM III/II. Csoportfőnökség, 1984. január 3.
- ÁBTL–I.–1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz, 40-15-5/1985. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és »F« dosszié alapján ellenőrzött személyek számában 1983. év XII. hó 31. napjától 1984. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról. BM III/II. Csoportfőnökség, 1985. január 3.
- ÁBTL–I.–1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz, 40-15-5/1985. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában 1983. év XII. hó 31. napjától 1984. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról. BM III/II. Csoportfőnökség, 1985. január 2.

- ÁBTL-I.-1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz, 40-15-6/79. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában 1977. év XII. hó 31. napjától 1978. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról. BM III/II. Csoportfőnökség, 1979. január 4.
- ÁBTL-I.-1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz, 40-15-6/1979. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és »F« dosszié alapján ellenőrzött személyek számában 1977. év XII. hó 31. napjától 1978. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról. BM III/II. Csoportfőnökség, 1979. január 2.
- ÁBTL-I.-1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz, 40-15-8/86. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában 1984. év XII. hó 31. napjától 1985. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról. BM III/II. Csoportfőnökség, 1986. január 3.
- ÁBTL-I.-1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz, 40-15-8/86. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és »F« dosszié alapján ellenőrzött személyek számában 1984. év XII. hó 31. napjától 1985. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról. BM III/II. Csoportfőnökség, 1986. január 3.
- ÁBTL-I.-1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz, 40-15-8/1980. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában 1978. év XII. hó 31. napjától 1979. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról. BM III/II. Csoportfőnökség, 1980. január 2.
- ÁBTL-I.-1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz, 40-15-8/1980. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és »F« dosszié alapján ellenőrzött személyek számában 1978. év XII. hó 31. napjától 1979. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról. BM III/II. Csoportfőnökség, 1980. január 3.
- ÁBTL-I.-1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz, 40-15-9/76. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában 1974. év XII. hó 31. napjától 1975. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról. BM III/II. Csoportfőnökség, 1975. december 31.
- ÁBTL-I.-1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz, 40-15-12-/1978, 64-224/22/77. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában 1976. év XII. hó 31. napjától 1977. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról. BM III/II. Csoportfőnökség, 1978. január 3.
- ÁBTL-I.-1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz, 40-15-12/1978. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és »F« dosszié alapján ellenőrzött személyek számában 1976. év XII. hó 31. napjától 1977. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról. BM III/II. Csoportfőnökség, 1978. január 2.
- ÁBTL-I.-1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz, 40-15-14/82. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában 1981. év XII. hó 31. napjától 1982. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról. BM III/II. Csoportfőnökség, 1983. január 3.
- ÁBTL-I.-1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz, 40-15-14/1983. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és »F« dosszié alapján ellenőrzött személyek számában 1981. év XII. hó 31. napjától 1982. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról. BM III/II. Csoportfőnökség, 1983. január 3.
- ÁBTL-I.-1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz, 40-15/31/77. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában 1975. év XII. hó 31. napjától 1976. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról. BM III/II. Csoportfőnökség, 1977. január 7.
- ÁBTL-I.-1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz, 40-15-1442/1980. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és »F« dosszié alapján ellenőrzött személyek számában 1979. év XII. hó 31. napjától 1980. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról. BM III/II. Csoportfőnökség, 1981. január 4.
- ÁBTL-I.-1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz, 40-15-1445/1981. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és »F« dosszié alapján ellenőrzött személyek számában 1980. év XII. hó 31. napjától 1981. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról. BM III/II. Csoportfőnökség, 1982. január 3.
- ÁBTL-I.-1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és »F« dosszié alapján ellenőrzött személyek számában 1975. év

- XII. hó 31. napjától 1976. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról. BM III/II. Csoportfőnökség, 1977. január 4.
- ÁBTL 1. 11. 1. 6. doboz 13. tétel. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1975. évi munkájáról. BM III. Főcsoportfőnökség, 1976. február 9.
- ÁBTL 1. 11. 1. 6. doboz 14. tétel. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1976. évi munkájáról. BM III. Főcsoportfőnökség, 1977. február 10.
- ÁBTL 1. 11. 1. 6. doboz 15. tétel. Jelentés az Állambiztonsági szervek 1976. évi munkájáról. BM III. Főcsoportfőnökség, 1976. február 10.
- ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76, 10-75-/7/1975. Feladatterv az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet záróokmányával kapcsolatban. III. Főcsoportfőnökség, 1975. november 12.
- ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76, 45-148/1/76. Javaslat. BM/7. Osztály, 1976. május 31.
- ÁBTL-I.- 1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz, 40-15-1442/80. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában 1979. év XII. hó 31. napjától 1980. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról. BM III/II. Csoportfőnökség, 1981. január 4.
- ÁBTL-I.- 1.11.10. 2. sorozat, 1. doboz, 40-15-1445/81, 64-118/81. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában 1980. év XII. hó 31. napjától 1981. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról. BM III/II. Csoportfőnökség, 1982. január 3.

ABSTRACT

The Impact of the Conference on Security and Cooperation in Europe on the Activities of the III/II Group Chief of the Ministry of the Interior

József MEZEI

During the Cold War decades, the opposing sides made serious efforts to weaken the other, to gain clear military superiority, to increase their sphere of influence, and to hinder their opponents' efforts in this direction, in which the secret services played a prominent role. At the same time, in view of the devastating consequences of the two world wars, European countries also sought to establish cooperation for security purposes in order to prevent new conflicts. One such initiative was the creation of the Conference on Security and Cooperation in Europe in 1973. The Hungarian People's Republic participated in the work of the EBEE from the beginning. The final declaration was signed by János Kádár himself, who in his speech spoke positively about the results of the meeting and the future of cooperation between the signatories. This, as well as the fact that the declaration was signed by the leading powers of the two Cold War blocs and the leaders of the European socialist countries, held the possibility of easing international relations. In my article, I examine whether this influenced and, if so, in what way and to what extent the Hungarian state security at the time, more closely speaking, the task performance of the Hungarian counter-espionage.

Keywords: state security, counterintelligence, secret service, European Security and Cooperation Conference